

Nuoret
+ Suomen Punainen Risti

Mennään metsään

Mennään metsään -merkki sopii kaikenikäisille varhaisnuorille.

Merkin tavoitteena on, että varhaisnuori

- * oppii retkeilyn perustaitoja ja luonnossa selviytymistä
- * ymmärtää jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet
- * kokee elämyksiä luonnossa
- * saa onnistumisen kokemuksia ja muodostaa entistä tiiviimpiä ystävyys-suhteita toisten ryhmäläisten kanssa

Mennään metsään -merkkiä suorittaessaan varhaisnuoret osallistuvat retkelle, jolla harjoitellaan retkeilytaitoja. Retkeen sisältyy yöpyminen, mutta nuorimmille ryhmäläisille voidaan tarvittaessa järjestää myös päiväretki. Tarkoitus on, että varhaisnuoret osallistuvat retken suunnitteluun, ennakkovalmisteluihin ja toteutukseen yhdessä ohjaajien kanssa.

Taitomerkkiin vaaditaan kaikkiaan kymmenen tehtävää. Ennen retkeä suoritetaan kolme ennakkotehtävää, joihin kuluu aikaa noin kaksi tuntia. Retkellä suoritettavista tehtävistä ”Pohjoissuunnan määrittäminen” on tarkoitettu lähinnä nuoremmille retkeläisille ja ”Rakentelu” vanhemmille.

Ennakkotehtävät ovat

- * Jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet
- * Varusteluettelo
- * Retkialueen kartta

Retkellä suoritettavat tehtävät ovat

- * Majoittuminen
- * Puukko
- * Nuotio
- * Retkiruoat
- * Ensiapu tilapäisvälineillä
- * Pohjoissuunnan määrittäminen (7–9-vuotiaat)
- * Rakentelu (10–12-vuotiaat)
- * Iltanuotio

Tehtävien suorittamista varten varhaisnuoret jaetaan noin neljän henkilön pienryhmiin. Kukin pienryhmä tekee tehtäviä yhdessä ohjaajan kanssa. Vaikka retkelle osallistuisi alle kahdeksan varhaisnuorta, on mukana oltava vähintään kaksi ohjaajaa.

Tärkein tehtävänne ohjaajina on huolehtia varhaisnuorten turvallisuudesta koko retken ajan. Siksi teidän tulee hallita hyvin retkeily- ja ensiaputaidot. Voitte tarvittaessa kysellä lisää ohjaajia osaston muista toimintayksiköistä, lähiosastoista tai piiritoimiston kautta.

Retken huolellinen suunnittelu on tärkeää. Päättäkää retken ajankohta ja kohde ja tehkää mahdolliset varaukset hyvissä ajoin. Retkikohteeseen kannattaa käydä tutustumassa etukäteen.

Ottakaa yhteyttä retkialueen maanomistajaan ja pyytäkää häneltä tarvittavat luvat esimerkiksi rakenteluun ja tulenteeseen. Jos ette tiedä alueen omistajaa, katsokaa peruskartasta retkipaikan nimi ja rekisterinumero ja tiedustelkaa maanomistajaa kyseisen kunnan verotoimistosta.

Hyviä retkipaikkoja ovat mm. kansallispuistot, jotka ovat luonnonsuojelulain mukaisesti tarkoitettu yleisiksi luonnon nähtävyyksiksi. Kullakin puistolla on omat liikkumista, leiriytymistä ja tulentekoa koskevat sääntönsä, joihin tulee etukäteen tutustua. Kansallispuistossa ei saa marjastaa eikä kerätä kasveja, jotta luonto säilyisi mahdollisimman koskemattomana.

”Suomen retkeilyopas” (toim. Antero Rautio, Metsähallitus ja Suomen Matkailuliitto, Tammerpaino, Tampere 1999) on hyödyllinen hakuteos retkipaikkaa valittaessa. Kirjaan on koottu runsaat kolmesataa erilaista retkeilykohdetta ja -aluetta sekä viitisensataa luontopolkua ja retkeilyreittiä. Reitit on jaoteltu vaikeusasteen mukaan. Esimerkiksi liikuntarajoitteisille soveltuvat kohteet ja maastopyöräreitit ovat saaneet omat luokituksensa.

Aloitteleville retkeilijöille sopiva leiriytymispaikka voi löytyä esimerkiksi oman kesämökin ympäristöstä. Tällöin teillä on hätätilanteessa tuttu tukikohta käytettävissänne.

Raportoikaa retkisuunnitelmistanne osaston hallituksen jäsenelle, esimerkiksi puheenjohtajalle tai nuorisotoiminnan vastuuhenkilölle.

Toimittakaa varhaisnuorten vanhemmille hyvissä ajoin ennen retkeä kirjallinen tiedote, josta käy ilmi retkipaikka, lähtö- ja paluuaajat sekä -paikat, kuljetusjärjestelyt, varusteluettelo, retken hinta, ohjaajien yhteystiedot tiedusteluja varten sekä puhelinnumero, johon retken aikana voi tarvittaessa soittaa. Ellette ota matkapuhelinta retkelle mukaan, yhteyshenkilönä toimii osaston hallituksen jäsen, joka hätätilanteessa voi opastaa vanhemmat retkipaikalle.

Toimittakaa koteihin myös ilmoittautumislomake, joka vanhempien tulee täyttää, vaikka kyseessä olisi vain päiväretki. Ilmoittautumislomakkeeseen merkitään huoltajan yhteystiedot retken aikana, varhaisnuoren mahdollinen lääkitys ja erityisruokavaliot sekä huoltajan allekirjoitus.

Ohjaajina teidän tulee huolehtia, että kaikilla ryhmän jäsenillä on tarvittavat retkivarusteet. Selvittääkää, mistä tarvikkeita voi lainata tai vuokrata, jottei kukaan joutuisi varusteiden puutteessa jäämään kotiin. Myös yhteisiä varusteita kannattaa kysyä lainaksi esimerkiksi kunnan retkeilyvälinevarastosta tai partiolaisilta.

Ennen lähtöä on syytä tarkastaa huolellisesti varhaisnuorten henkilökohtaiset varusteet. Tarkastakaa myös yhteiset varusteet ja jakakaa ne ryhmän jäsenten kannettaviksi kunkin ”kantokyvyn” mukaan. Koska vanhemmat usein pakkaavat lastensa repun, varhaisnuoret eivät välttämättä edes tiedä, mitä heillä on mukanaan. Siksi varusteiden tarkastuksen yhteydessä varhaisnuoret voivat pakata reppunsa uudelleen.

Suunnitelkaa, miten ryhmä siirtyy retkikohteeseen ja palaa sieltä takaisin. Kohteen etäisyydestä riippuen voitte esimerkiksi kävellä, pyöräillä, käyttää julkisia kulkuneuvoja tai pyytää ryhmäläisten vanhempia kyyditsemään. Ainakin loppumatka kannattaa edetä omatoimisesti jalan, pyörillä, suksilla, veneellä tms. Tällöin liikutaan hitaimman ryhmäläisen vauhtia ja pidetään taukoja säännöllisin väliajoin. Matkanteko kevenee laulamalla, leikkimällä, huutamalla ja eväitä nauttimalla. Voitte myös rakentaa rastiradan matkan varrelle.

Retkiohjelma on syytä laatia etukäteen. Varsinkin nuorempien ryhmäläisten retkipäivä(t) kannattaa täyttää luonnossa puuhailulla, leikeillä, seikkailuilla jne. Vanhemmat ryhmäläiset voivat osallistua oman ohjelmansa suunnitteluun ja kantaa myös osavastuun ohjelman toteutuksesta. Sisällyttäkää retkeen myös joitakin mukavia yllätyksiä, esimerkiksi hevosajelua tai jousiammuntaa. Ylimääräisiä leikkejä on hyvä varata takataskuun.

Retkiateriat tulee suunnitella huolellisesti. Retkellä on syötävä riittävän usein, noin neljän tunnin välein. Ruoan tulee olla ravitsevaa, monipuolista ja maukasta. Toisaalta ruokatarvikkeiden on oltava keveitä kantaa, vähän tilaa vieviä, hyvin säilyviä ja mahdollisimman niukasti pakattuja. Ruokaa kannattaa varata mieluummin liikaa kuin liian vähän. Varhaisnuorten mahdolliset ruoka-aineallergiat ja erityisruokavaliot tulee ottaa huomioon. Selvittääkää kunkin retkelle lähtijän erityistarpeet heidän vanhempiansa kanssa. Pyrkikää suunnittelemaan ateriat niin, että kaikki tai ainakin mahdollisimman monet retkeläisistä voivat syödä samoja ruokia.

Retkeläisten joukossa saattaa olla varhaisnuoria, jotka ensi kertaa elämässään yöpyvät vieraassa paikassa. Koti-ikävä yllättää todennäköisimmin illalla, kun päivän puuhastelu rauhoittuu. Pyrkikää huomioimaan koti-ikävää potevat ja keksimään heille muuta ajateltavaa ja tekemistä. Asettakaa ryhmän yhteiseksi tavoitteeksi, ettei kenenkään tarvitse ikävän takia lähteä kesken kaiken kotiin. Ikävän voittaminen ja itsenäistyminen ovat hienoja kokemuksia, joista varhaisnuoret ovat jälkeenpäin ylpeitä.

Pitäkää vuorotellen retkipäiväkirjaa. Sitä on myöhemmin yhdessä kiva lukea ja muistella retken kokemuksia.

"Suuri retkeilykirja" (Olli Aulio, Gummerus, Jyväskylä 1990) sisältää paljon hyödyllistä tietoa retkeilystä. Myös paikkakunnan partiolaisten tai retkeilykerholaisten asiantuntemusta kannattaa käyttää hyväksi.

ENNAKKOTEHTÄVÄT

Jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet

- **Kesto:** noin 45 minuuttia
- **Suorituspaikka:** kerhotiloissa
- **Tarvikkeet:** kalat (liite 1), onkivapa, sininen kangas
- **Ennakkovalmistelut:** leikatkaa kalat irti paperista ja työntäkää niiden suuosaan klemmarit; valmistakaa onki kiinnittämällä keppiin naru ja narun päähän pieni magneetti (voitte myös tehdä vedestä ongittavia kaloja käyttämällä paperin sijasta piirtoheitinkalvoa ja veteen liukenematonta kalvotussia)

Levittäkää kalat sinisen kankaan päälle tekstipuoli alaspäin. Jokainen ryhmäläinen saa vuorollaan kiskoa magneetilla kalan ”järvestä” ja lukea ääneen kalan kylkeen kirjoitetun tekstin. Miettikää yhdessä, onko kyseinen toiminta sallittua, luvanvaraista vai kiellettyä.

Jokamiehen oikeuksilla tarkoitetaan vuosikymmenien kuluessa muovautunutta ja yleisesti hyväksyttyä maan käyttöä koskevaa sopimusta. Jokamiehen oikeudet mahdollistavat suhteellisen vapaan liikkumisen Suomen luonnossa riippumatta siitä, kuka maan omistaa. Oikeuksien lisäksi luonnossa liikkujalla on tietenkin myös velvollisuuksia. Ympäristöä haittaava tai häiriötä aiheuttava käyttäytyminen on jokamiehen oikeuksien väärinkäyttöä.

Jokamiehen oikeuksien mukaan sallittua on

- * liikkuminen toisen maalla
- * liikkuminen tai uiminen toisen vesialueella (myös jäällä)
- * maihinnousu toisen rantaan ja ankkurointi toisen vesialueelle
- * onkiminen oman asuinkunnan alueella
- * marjojen, sienten ja kukkien poimiminen
- * veden ottaminen lähteestä tai järvestä
- * tilapäinen telttailu

Maanomistajan luvan varaista on

- * kulkeminen pellon, niityn tai istutusten yli tai toisen pihan poikki
- * moottoriajoneuvolla ajo metsässä
- * uiminen toisen kotirannassa
- * maihinnousu toisen kotirantaan tai laituriin
- * kalastus ja metsästys
- * marjojen, sienten ja kukkien poimiminen toisen kotialueen välittömästä läheisyydestä
- * pähkinöiden poimiminen
- * käpyjen kerääminen
- * sammalen, jäkälän, turpeen, mullan, saven, hiekan, soran ja kiven otto
- * puiden kaato ja oksien otto
- * kuivuneen puun tai oksien, lehtien tai tuohen otto
- * tulenteko
- * jatkuva telttailu tai telttailu toisen kotialueen lähellä

Aina kiellettyä on

- * rauhoitettujen kasvien kerääminen
- * eläinten häiritseminen
- * linnunpesien hävittäminen ja linnunmunien kerääminen
- * roskien ja jätteiden jättäminen luontoon
- * pullojen rikkominen
- * kalastus ilman kalastuskorttia ja metsästys ilman metsästyskorttia
- * tulenteko metsäpalovaroituksen ollessa voimassa

Varusteluettelo

- **Kesto:** noin 45 minuuttia
- **Suorituspaikka:** kerhotiloissa
- **Tarvikkeet:** rinkka, retkivarusteet (katso alla oleva luettelo) sekä tavaroita, joita retkelle ei kannata ottaa mukaan (esimerkiksi suuri paistinpannu, lasisia astioita, perunalastupussi, viilipurkki, kruunukorkillinen limsapullo, ilmapatja, untuvatäkki, pehmolelu, iso ja painava luontokirja, kasettisoitin jne.)
- **Ennakkovalmistelut:** –

Pyytäkää ryhmäläisiä valitsemaan tavarakasasta tarpeelliset retkeilyvarusteet. Käykää valinnat yksitellen läpi ja miettikää yhdessä, ovatko kyseiset tavarat todella tarpeellisia ja kannattaako ne ottaa retkelle mukaan (vai ovatko ne kenties liian painavia, tilaa vieviä tai helposti rikkoutuvia). Mikäli kaikki tarpeelliset retkeilyvarusteet eivät ole harjoituksessa mukana, käykää varusteluettelo läpi kohta kohdalta.

Selvittäkää ryhmäläisten varustetaso ja huolehdiäkää siitä, että puuttuvat tavarat saadaan tarvittaessa lainaksi. Jakakaa yhteiset varusteet kaikkien retkeilijöiden kannettaviksi.

Muokatkaa oheista varusteluettelo retkenne ajankohtaan, kohteeseen ja ohjelmaan soveltuvaksi.

VARUSTELUETTELO

Henkilökohtaiset varusteet

- Vaatteet:
 - lämpimät, tuulenpitävät ja sään mukaiset ulkoiluvaatteet
 - sadetakki, -housut ja saappaat
 - villapaita ja villasukat
 - päähine ja käsineitä
 - hyvät kengät (vaelluskengät, maihinnousukengät, lenkkikossut, talvisaappaat tms.)
 - alusvaatteita, sukkia ja vaihtovaatteita
 - yöpuku ja -sukat
 - uimapuku
- Pyyhe
- Makuupussi ja makuualusta
- Vesipullo
- Ruokailuvälineet (muovilautanen, muovimuki, lusikka, haarukka ja veitsi)
- Puukko

- Peseytymisvälineet ja henkilökohtaiset lääkkeet
- Taskulamppu paristoineen
- Muistiinpanovälineet
- Rinkka tai reppu

Yhteiset varusteet

- majoite, talviteltassa yövyttäessä kamina ja lapio
- retkikeitin polttoaineineen tai pakki, tulitikut vesitiiviisti pakattuna (esim. filmirullan koteloon)
- ruokaa
- vettä, vesiastia
- tiskiharja ja -aine
- kirves, saha, narua
- retkialueen kartta, karttalaukku, kompassi
- hyttyskarkote, aurinkovoide
- ensiaputarvikkeet
- pelastautumista varten pelastusköysi, jäänaskalit, pilli
- vessapaperia

Muuta mahdollista mukaan otettavaa

- myrskylyhty sydämineen ja polttoaineineen
- luonto-opaat, kiikarit, kamera
- tölkinavaaja

Harjoitelkaa pakkaamaan tavarat rinkkaan järkevissä järjestyksessä. Painavat tavarat kannattaa sijoittaa rinkan yläosaan lähelle selkää. Polttoaineet ja ruoat pakataan erilleen toisistaan. Tavarat, joiden tulee olla helposti saatavilla (esimerkiksi välipalat, juomapullo, sadevarusteet, kartta ja ensiaputarvikkeet), pakataan päällimmäiseksi tai sivutaskuihin. Jos rinkka ei ole vedenpitävä, kannattaa käyttää valmista tai omatekoista, esimerkiksi jätessäistä valmistettua, sadesuojaa.

Retkialueen kartta

- **Kesto:** noin 30 minuuttia
- **Suorituspaikka:** kerhotiloissa
- **Tarvikkeet:** retkialueen kartta, pesuvati, hiekkaa tai lunta, oksia, säilytyskelmua, vettä, kiviä jne.
- **Ennakkovalmistelut:** –

Tutustukaa retkikohteen karttaan ja siinä oleviin karttamerkkeihin. Rakentakaa kartan perusteella retkialueesta pienoismalli pesuvatiin. Esimerkiksi järven valmistuksessa voitte käyttää hiekkaa, vettä ja säilytyskelmua. Ottakaa rakentaessanne huomioon myös etelä–pohjoisakselin vaikutus ympäristöön, esimerkiksi muurahaispesät ja vehreämmät lehvät ovat puiden eteläpuolella. Perillä retkikohteessa voitte arvioida, miten todenmukainen pienoismalli oli.

RETKELLÄ

Majoittuminen

Valitkaa majoitteelle sopiva paikka. Majoitteena voitte käyttää esimerkiksi telttaa, laavua, louetta, erätoveria tai talvitelttaa kaminoineen. Voitte yöpyä myös kiintolaavussa, jos retkikohteessanne on sellainen.

Majoitteen alusta kannattaa puhdistaa kävyistä ja kivistä ja talvella tampata lumi tiiviiksi. Kaminaa käytettäessä poistakaa teltan alta lumi, jotta se ei sulaessaan kastelisi nukkujia.

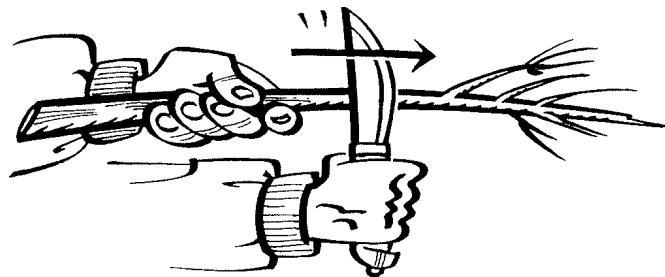
Kaminan tulta pitää valvoa ja ruokkia läpi koko yön. Määrätkää tehtävää varten tunnin mittaiset kipinämikkovuorot. Kaksi kipinämikkoa on vuorossa kerrallaan. Älkää kuitenkaan panko kaikkein pienimpiä retkeläisiä keskenään samaan vuoroon.

Kipinämikoilla on suuri vastuu. Heidän tulee huolehtia siitä, ettei tuli pääse irti. Sopiva tuli on sellainen, ettei nukkujilla ole kylmä eikä kuuma. Kipinämikot valvovat myös, etteivät nukkujat siirry liian lähelle kuumaa kaminaa. On tärkeää huolehtia seuraavan kipinämikko-parin herättämisestä. Vuoronsa päättävät kipinämikot menevät nukkumaan vasta silloin, kun seuraava pari on pukeutuneena tullut paikalleen.

Kantakaa päivällä telttaan runsaasti kuivia halkoja. Varatkaa polttopuita mieluummin liikaa kuin liian vähän – keskellä yötä ei ole mukava herätä kylmässä teltassa.

Puukko

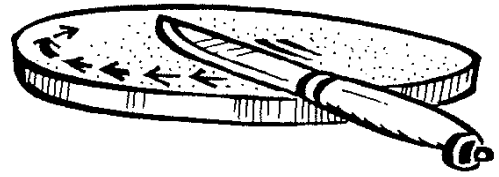
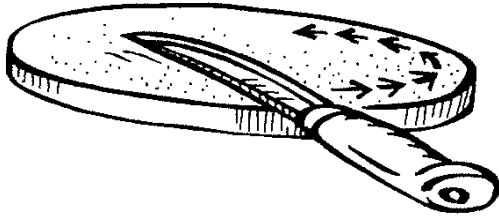
Opettakaa ryhmäläisille, miten puukkoa käytetään turvallisesti. Puukko ojennetaan toiselle kahva edellä. Sitä käsiteltäessä on oltava aloillaan. On tärkeää, että puukolla vuollaan itsestä ja muista pois päin. Märin käsin tai liukkaat (esim. villaiset) käsineet käsissä ei saa veistellä. Oksaa karsittaessa ja kuorittaessa edetään tyvestä latvaan päin.

Vuolkaa itsellenne makkaratikut. Tikuiksi kelpaavat parhaiten nuoret vesat. Voitte koristella tikun lovilla tai muilla kuvioilla.

Opettakaa varhaisnuoret pitämään puukoistaan hyvää huolta. Puukkoa kuljetetaan aina tupessaan. Se tulee pitää puhtaana, eikä se saa kastua.

On myös huolehdittava puukon terävyydestä, sillä tylsällä puukolla veistettäessä terä lipsahtaa sormeen helpommin kuin terävällä puukolla. Puukko teroitetaan hiomakivellä, jota kostutetaan hieman syljellä. Lappeellaan olevaa terää hangataan kiveä vasten pyöriä liikkein ensin toiselta ja sitten toiselta puolelta. Puukon leikkaavaa reunaa ei saa painaa kiveen.

Halutessanne voitte antaa varhaisnuorten valvotusti harjoitella myös kirveen ja sahan käyttöä. Huomioikaa turvallisuusnäkökohdat työkaluja käytettäessä. Esimerkiksi karsittaessa kirveellä oksia puunrungosta on lyötävä oksan ulkopuolelta tyvestä latvaan päin. Karsija on itse rungon toisella puolella, jottei kirves pääse lipsahtamaan jalkaan. Älkää koskaan jättäkö työkaluja maahan lojumaan, vaan säilyttäkää niitä suojuksissaan turvallisessa paikassa.

Nuotio

Muistakaa pyytää etukäteen maanomistajalta lupa tulentekoon. Tarkistakaa myös ennakolta, onko metsäpalovaroitusta voimassa. Sen saatte tietää alueen palopäälliköltä. Metsäpalovaroituksen aikana ei saa koskaan tehdä avotulta.

Nuotipaikan tulee olla tyyni ja suojaista, jotta kipinät eivät pääse levittämään tulta. Nuotiota ei saa tehdä muurahaispesän läheisyyteen eikä paikkaan, jossa on paljon puiden juuria tai syttyvää aluskasvillisuutta. Välttääkää myös sileää kalliota, sillä siihen jää nuotiosta lähtemättömät jäljet.

Hiekkamaa tarjoaa parhaan pohjan nuotiolle. Tarvittaessa voitte tuoda nuotipaikalle hiekkaa muualta. Sen sijaan kiviä ei pidä käyttää, sillä nuotio jättää niihin jälkensä. Raivatkaa nuotion pohja noin puolen metrin säteellä. Nostakaa turpeet pois kokonaisina paloina, jolloin voitte jälkikäteen peittää niillä nuotion jäljet.

Talvella polkekaa nuotipaikan lumi tiiviiksi ja asetelkaa pohjalle paksuja aluspuita rinnakkain. Pankaa niiden päälle sytykkeet ja varsinaiset nuotiopuut. Näin sulava lumi ei sammuta tulta, eikä nuotio uppoa lumeen.

Kerätkää etukäteen riittävästi puita ja sytykkeitä, ja suojatkaa ne sateelta ja kosteudelta. Mänty ja koivu ovat hyviä nuotiopuita, tosin koivu palaa nopeasti. Kuusi räiskyy voimakkaasti nuotiossa. Haapa, lehmus, nuori mänty ja paju eivät sovellu nuotiopuiksi.

Sytykkeinä voitte käyttää tervasta, koivun tuohta, kuusen pieniä ja kuivia alaoksia, kiehisiä, ohuita tikkuja ja/tai lastuja. Tervas on männyn kuollessa sen tyveen varastoitunutta tervaa ja pihkaa, jota löytää vanhoista, lahoista kannoista. Se on punakeltaista ja tervantuoksuista. Tervaksesta voi tehdä isoja lastuja tai kiehisiä. Se on erityisen hyvä sytyke, jos kuivia puita ei ole saatavilla. Käyttäessänne sytykkeinä koivun tuohta irrottakaa tuohi kovasta kaarnasta. Muistakaa, ettei tuohta saa repiä elävistä puista! Sytykkeiksi soveltuvat myös kuusen kuivat alaoksat, joista tehty nippu taitetaan kahtia.

Kiehinen veistetään seuraavasti: otetaan halko vasempaan käteen. Veistetään puun keskikohdasta pois päin yksi ohut ja lyhyt lastu, joka jätetään toisesta päästään kiinni emopuuhun. Sen takaa veistetään toinen lastu lähelle edellisen kiinnityskohtaa, ja tämän takaa taas seuraava lastu jne. Kun lastuja on sopiva nippu, veistetään viimeinen lastu – ja sen mukana koko lastukimppu – kokonaan irti puusta. Hätävaraksi voitte ottaa sytytyspaloja mukaan retkelle.

Nuotiopuut voidaan pinota monella eri tavalla. Yksinkertainen tapa on latoa puut ”hirsimökiksi”. Nyrkkisääntöihin kuuluu, että alussa käytetään pieniä puita ja nuotion kunnolla sytyttyä siirrytään suurempiin. Halkaistu puu syttyy herkemmin kuin pyöreä. Yhdensuuntaiset puut palavat parhaiten. Muistakaa kuitenkin, että tuli vaatii aina ilmaa.

Kiehiset, lastut, tuohi ja tervas pannaan nuotioon alimmaisiksi, ja niiden päälle tulevat kuivat risut ja ohuet tikut. Päällimmäiseksi asetellaan hieman isompia tikkuja. Sytykkeet sytytetään alhaalta ja tuulen puolelta. Sytyttäjä kyykistyy selkä tuuleen päin suojaten näin vartalollaan tulta tuulelta.

Nuotiot on valvottava koko ajan. Tarvittaessa voitte määrätä kipinämittarit, joiden vastuulla on tulenvalvonta. Näin vahinkoja ei pääse sattumaan, ja varhaisnuoret ymmärtävät tulen valvonnan tärkeyden. Nuotion ylläpitoon kuuluu puiden lisääminen säännöllisin väliajoin. Tasainen tuli on parempi kuin valtava roihu. Nuotion viereen kannattaa varata vettä mahdollisia hätätilanteita varten. Nuotion ympäristöä on myös hyvä välillä kastella.

Sammuttakaa nuotio erityisen huolellisesti. Sammuttamiseen tarvitsette runsaasti vettä ja/tai hiekkaa. Älkää sen sijaan käyttäkö multaa, sillä tällöin tuli saattaa jäädä kytemään pitkiksikin ajoiksi. Nostakaa ensin sammuneet hiillokset palamattomalle alustalle ja kastelkaa nuotion pohja kunnolla. Hiiliet on saatava täysin kylmiksi. Lopuksi turvepalat nostetaan takaisin paikoilleen ja kastellaan. Tavoitteena on, ettei nuotiosta jää luontoon mitään jälkiä.

Retkiruoat

Retkellä ryhmäläiset osallistuvat ruoanlaittoon. Ateriat kannattaa valmistaa noin neljän hengen ryhmissä. Ruoan kypsennyksessä voitte käyttää retkikeitintä (esimerkiksi Trangiaa) tai nuotion hiillosta. Paras hiillos syntyy koivusta. Tosin nuotion palaminen hiillokselle kestää melko kauan: 1–2 tuntia. Voitte ripustaa pakin kolmijalan varaan nuotion yläpuolelle. Ruoanvalmistus sujuu myös paistinpannalla, ritilällä, halsterilla, folion sisässä tai tikun päässä.

Voitte täydentää aterioitanne hankkimalla lisäaineita luonnosta. Älkää kuitenkaan laskeko sen varaan, että metsästä löytyy syötävää. Varatkaa ruokaa mukaan mieluummin liikaa kuin liian vähän. Etenkin kesähelteillä on tärkeää huolehtia ruokien säilyvyydestä. Talvella taas tulee ottaa huomioon, että ruoka-aineet ja juomavesi jäätyvät pakkasessa.

Aterioinnin jälkeen on tärkeää pestä hyvin ruoan valmistuksessa ja syömisessä käytetyt välineet. Näin vatsataudit eivät pääse jylläämään retkellenne. Kaikki roskat on luonnollisesti tuotava pois maastosta.

Esimerkkiruokalista yöretkelle:

- * **lounas:** pussikeittoa (noin 3 dl/hlö, lämmitetty kotona ja pakattu termospulloon), leipää (voileivätkin voi tehdä kotona valmiiksi), vettä
- * **välipala:** leipää, hedelmiä (kuorittu kotona), mehua
- * **päivällinen:** risottoa, nokkosmuhennosta, näkkileipää, vettä
- * **iltapala:** lätyjä, teetä
- * **aamupala:** puuroa (hiutaleita noin 50 g/hlö), marjakiisseliä
- * **lounas:** valmispataa, näkkileipää, vettä
- * **välipala:** leipää, rusinoita, mehua

Tonnikalarisotto 4:Ile

Trangialla kiehausetaan noin 8 dl vettä ja lihaliemikuutio. Pilkotaan samalla sipuli. Lisätään kiehuvaan veteen noin 3 dl riisiä. Tässä vaiheessa keitin voidaan säätää säästöliekille. Kun riisit ovat pehmeitä, lisätään sipuli, ½ pussia pakastevihanneksia ja ½ tölkkiä tonnikalaa. Kuumennetaan, kunnes kaikki ainekset ovat lämpimiä. Tarjotaan aterina ja pannaan heti tiskivesi Trangialle kuumenemaan.

Nokkosmuhennos 4:Ile

Nokkoset ovat parhaimmillaan keväällä. Niitä ei kuitenkaan tule poimia tunkioilta eikä teiden varsilta. Poimieissa kannattaa käyttää käsineitä. Otetaan noin 250 g nuoria nokkosia ja huuhdotaan ne huolellisesti kylmällä vedellä. Leikataan huuhdotut nokkoset saksilla pieniksi palasiksi ja kiehausetaan vähässä vedessä. Sulatetaan toisessa astiassa 2 rkl voita ja sekoitetaan 4 rkl vehnäjauhoja joukkoon. Annetaan seoksen turvota, muttei ruskistua! Kaadetaan hitaasti joukkoon 4 dl maitoa niin, että muodostuu sakeahko kastike. Lisätään nokkoset ja hieman suolaa ja sokeria. Annetaan hautua noin 5 minuuttia.

Lätyt 4:Ile

Annostellaan kulhoon 1 muna, 4 dl maitoa, 2 dl vehnäjauhoja, ¾ tl suolaa ja ½ dl sulaa rasvaa, ja vatkataan sekaisin. Annetaan taikinan turvota 15–20 minuuttia. Laitetaan paistinpannulle rasvaa, ja paistetaan ohukaisia hiilloksessa. Tarjoillaan sokerin tai hillon kanssa. (Lätytaikina voidaan myös valmistaa kotona. Säilytysastiaksi soveltuu muovipullo, mistä taikinaa on helppo annostella suoraan pannulle. Myös valmiit lätytaikinajauheet ovat käteviä retkellä.)

Tee

Keväällä tai alkukesästä kannattaa kokeilla, millaista teetä syntyy itsepoimituista puolukan, vadelman tai koivun lehdistä. Lehdet huuhdotaan ja leikataan tuoreena hienoksi silpuksi. Silpun annetaan hautua muutaman minuutin kuumassa kiehausetussa vedessä.

Marjakiisseli 4:Ile

Keitetään noin 1 litra vettä ja 3–5 dl itsepoimittuja mustikoita tai puolukoita. Maustetaan maun mukaan sokerilla. Sekoitetaan 4 rkl perunajauhoja kylmään vesitilkkaan. Lisätään suurus kiisseliin ja kiehausetaan.

Lisätietoja kasvien käytöstä ruoanlaitossa löytyy mm. kirjasta ”Mihin kasvimme kelpaavat” (Toivo Rautavaara, WSOY, Porvoo 1988).

Ensiapu tilapäisvälineillä

Järjestäkää maastoon ensiapuharjoitus. Kaksi ohjaajaa on esimerkiksi pudonnut kalliolta. Toisella potilaalla on iso haava päässään, ja hänen nilkkansa on nyrjähtänyt. Toinen puolestaan on tajuton. Ryhmäläisten tehtävänä on antaa loukkaantuneille tarvittava ensiapu tilapäisvälineillä ja pohtia, miten hätäilmoitus tehdään. Rakentakaa parit tai purilaat, joilla kävelemään kykenemätön ohjaaja saadaan kuljetettua tien varteen.

Pohjoissuunnan määrittäminen

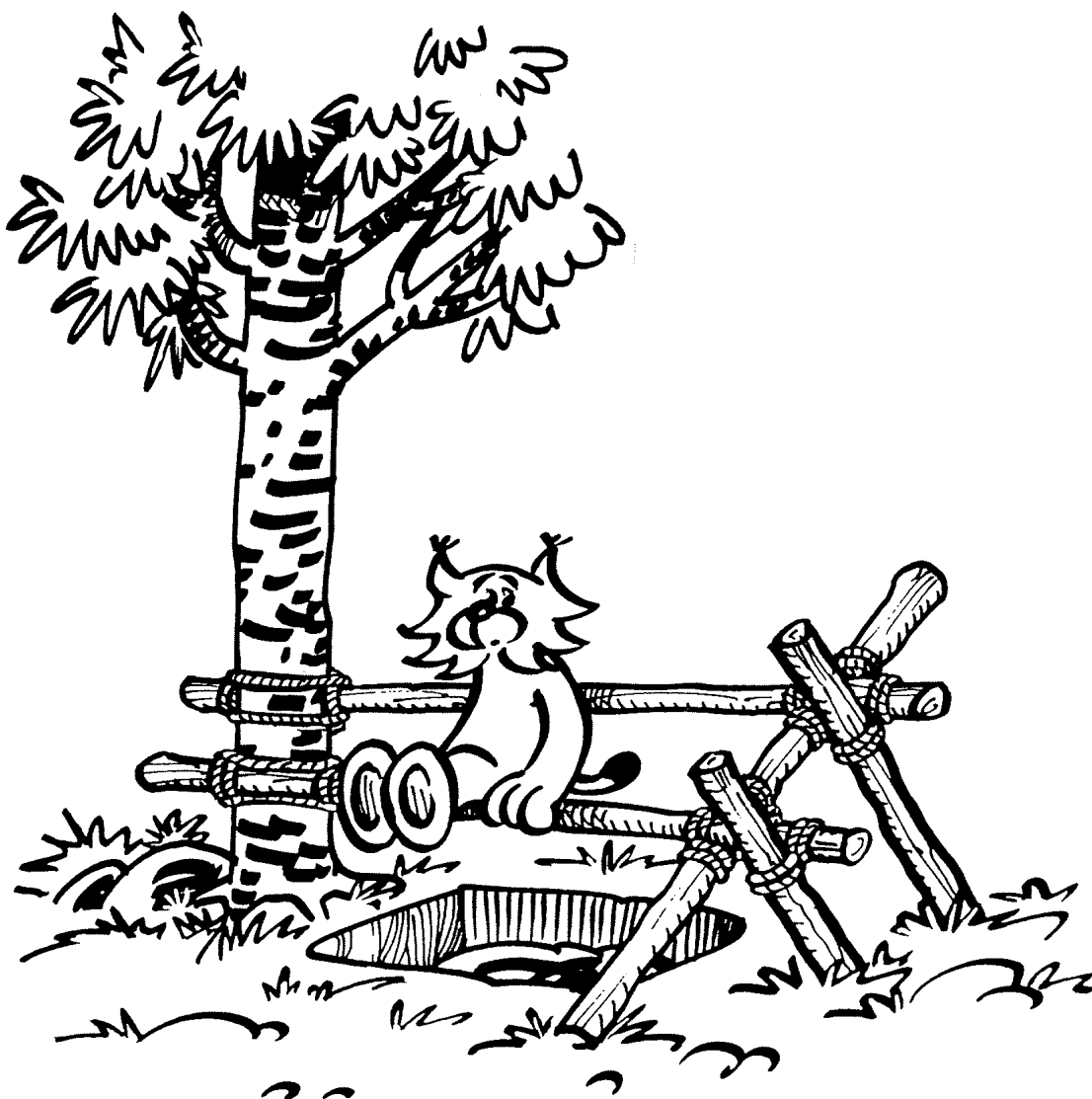
Tämä tehtävä on tarkoitettu ensisijaisesti 7–9-vuotiaille retkeläisille.

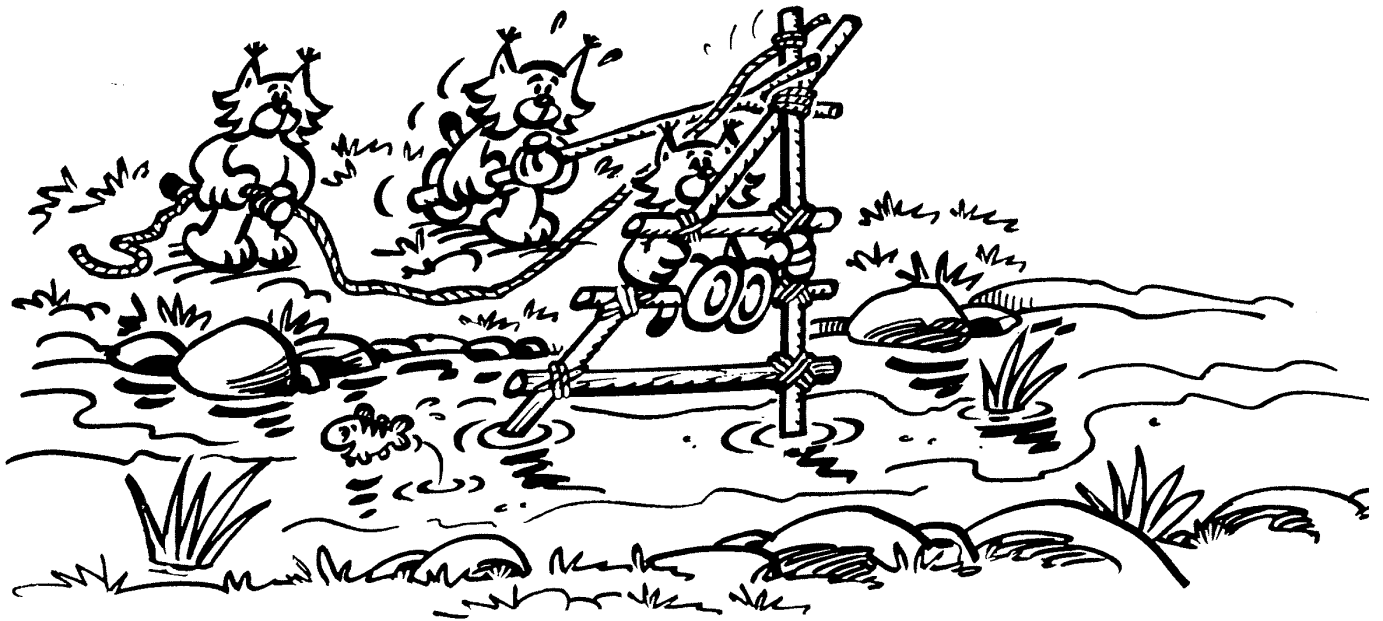
Kerratkaa, millä keinoin pohjois–eteläsuunta voidaan määrittää. Muistelkaa ennakkotehtävänä rakentamaanne retkialueen pienoismallia. Etsikää maisemasta vinkkejä pohjois–eteläsuunnasta. Tarkistakaa kompassin avulla, pitävätkö olettamuksenne paikkansa.

Rakentelu

Tämä tehtävä on tarkoitettu ensisijaisesti 10–12-vuotiaille retkeläisille.

Muistakaa, että rakenteluun pitää etukäteen pyytää maanomistajan lupa! Kaikki retkellä tapahtuva rakentelu on tehtävä luontoa kunnioittaen ja säästäen. Pääperiaate on, että retkirakennelmat tulee tehdä todelliseen tarpeeseen. Voitte tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan rakentaa esimerkiksi roskapussin telineen tai sillan ojan ylittämiseen. Muistakaa purkaa kaikki rakennelmat ennen lähtöänne.

Iltanuotio

Iltanuotioon sisältyy tunnelmallista ja elämyksellistä yhdessäoloa. Tavoitteena on, että jokainen osallistuisi omalta osaltaan illan ohjelman toteutukseen. Esiintyminen yleisölle – vaikkakin pienelle ja tutulle – vaatii itsensä voittamista, mutta antaa vastaavasti onnistumisen kokemuksia. Iltanuotio tarjoaa myös oivallisen tilaisuuden tutustuttaa varhaisnuoret Punaisen Ristin ideologiaan elämyksellisin keinoin. Monilla piireillä ja osastoilla on hienoja iltanuotioperinteitä, joita kannattaa vaalia.

Seuraavista ideoista voi olla hyötyä, kun suunnittelette ja toteutatte oman iltanuotionne.

Iltanuotio kannattaa järjestää jonkin matkan päähän leiriytymispaikasta. Näin illanvietolla on aivan oma tunnelmansa. Talvella iltanuotio voidaan toteuttaa myös kodassa tai talviteltassa. Tosin ohjelmasuorituksille ei tällöin jää kovin paljon tilaa.

Rakentakaa nuotio etukäteen sytyttämistä vaille valmiiksi. Huolehtikaa siitä, että nuotiopaikka on siistitty, polttopuita on riittävästi ja lähellä on sammutusvettä. Myös muut illan mittaan tarvitsemanne tavarat, esimerkiksi laulukirjat tai -vihot, kannattaa viedä paikalle ennakolta. Istuinalustat ja hyttyskarkotteet lisäävät mukavuutta. Iltanuotiohuopa on käytännöllinen, sillä se sekä lämmittää että suojaa itikoilta.

Ennen iltanuotiolle siirtymistä tarkistakaa, että kaikilla retkeläisillä on tarpeeksi lämmintä päällään. Nuotiomestari tai hänen apulaisensa huolehtii myös siitä, että jokaisella ohjelmanesittäjällä on mukanaan tarvittavat välineet esitystä varten.

Nuotio-ohjelman suunnitteluun kannattaa paneutua huolellisesti. Yrittäkää saada kaikki osallistumaan ohjelman suorittamiseen. Varsinkin nuorempien retkeläisten kanssa on syytä harjoitella esityksiä etukäteen ja sopia kunkin tehtävistä. Varmistukaa siitä, ettei esityksiin sisälly nolausleikkejä. Varatkaa varmuuden vuoksi takataskuunne ylimääräisiä lauluja, huutoja ja kilpailuja.

Iltanuotion ohjelmisto voi keskittyä jonkin teeman ympärille. Teema toimii tällöin punaisena lankana, joka yhdistää eri esityksiä, huutoja, lauluja, kilpailuja, tarinoita ja leikkejä. Teemana voi olla esimerkiksi alueen historia, eläimet, Punaisen Ristin historia, Kalevala, sadut, merirosvot, Matti Meikäläisen maailmanympärimatka, matka aikakoneella tulevaisuuteen jne. Nuotiomestari juontaa illan ja ohjailee tunnelman kehittymistä.

Ruoanlaitto ja ruokailu eivät sovi ohjelmalliselle iltanuotiolle. Makkaran, lätyjen tai tikkupullan paisto kannattaa järjestää iltanuotion jälkeen tai mieluummin omana tilaisuutenaan.

Iltanuotio ei saa kestää liian kauan. Lyhyt tilaisuus on pitkää parempi. Useimmissa tapauksissa puolitoista tuntia on maksimipituus. Pienten retkeläisten kanssa ja talvipakkasilla 40 minuuttiakin riittää varsin hyvin.

ESIMERKKI ILTANUOTION OHJELMASTA

Saapuminen iltanuotiopaikalle

Retkeläiset ottavat lipunlaskuun mukaan iltanuotiohuopansa ja muut tarvittavat tavarat. Lipunlaskun jälkeen heitä kehoitetaan olemaan täysin hiljaa, kunnes nuotiopaikalla heille annetaan lupa puhua. Varhaisnuoret muodostavat lippuaukiolla jonon, joka lähtee ääneti liikkeelle nuotiomestarin johdolla. Nuotiopaikkaa lähestyttäessä joukko kiertää sen ympärillä hetken muinaisaikojen eränkävijöiden tapaan tarkastaen, että ympäristö on turvallinen. Nuotiomestari ohjaa retkeläiset tiiviiseen ympyrään nuotion ympärille. Sitten hän antaa merkillä luvan istua.

Nuotion sytyttäminen

Nuotiomestari kiertää näyttämässä kaikille Punaisen Ristin tulitikkiä, jossa on vain yksi tulitikku (nuotiomestarilla on taskussa hyvä olla varatikkua). Sitten hän valitsee retkeläisten joukosta kaksi tulentekijää osoittamalla heitä nuotiosauvallaan. Valituille neuvotaan kuiskaamalla, miten ja mistä nuotio kannattaa sytyttää. Kaikki pitävät heille peukkuja pystyssä. Kun nuotio on saatu syttymään, tulentekijät nousevat seisomaan, ojentavat kätensä valkean päälle ja lausuvat sanat: ”Syty nuotio, pala nuotio, valaise ja lämmitä meitä”. Sitten he voivat mennä paikoilleen. Nuotion sytytysrituaaleihin kuuluu vielä nuotiomestarin johdolla kajautettava yhteishuuto: ”Se syttyy, se syttyy, se palaa, AHAA!”

Yhteislaulut

Kun nuotio on saatu räiskymään, voidaan laulaa vaikkapa puolalainen nuotiolaulu. Säestys helpottaa laulamista ja rytmistä pysymistä. Säestyssoittimista kitara lienee suosituin, mutta myös muut instrumentit, esimerkiksi viulu, luovat iltanuotiolla hienon tunnelman. Säestäjälle on hyvä etukäteen ilmoittaa, mitä lauluja nuotiolla lauletaan.

Muuta ohjelmaa

Tunnelmallisten alkuseremonioiden jälkeen ohjelma muuttuu railakkaammaksi. Lauletaan tuttuja lauluja, huudetaan hauskoja huutoja ja leikitään reippaita laululeikkejä. Illanvieron hupiosuus huipentuu hauskoihin sketseihin ja kilpailuihin.

Iltanuotioilla esityksille ei ole tapana taputtaa, vaan niille huudetaan nuotiomestarin johdolla. Huudot kannattaa keksiä illan

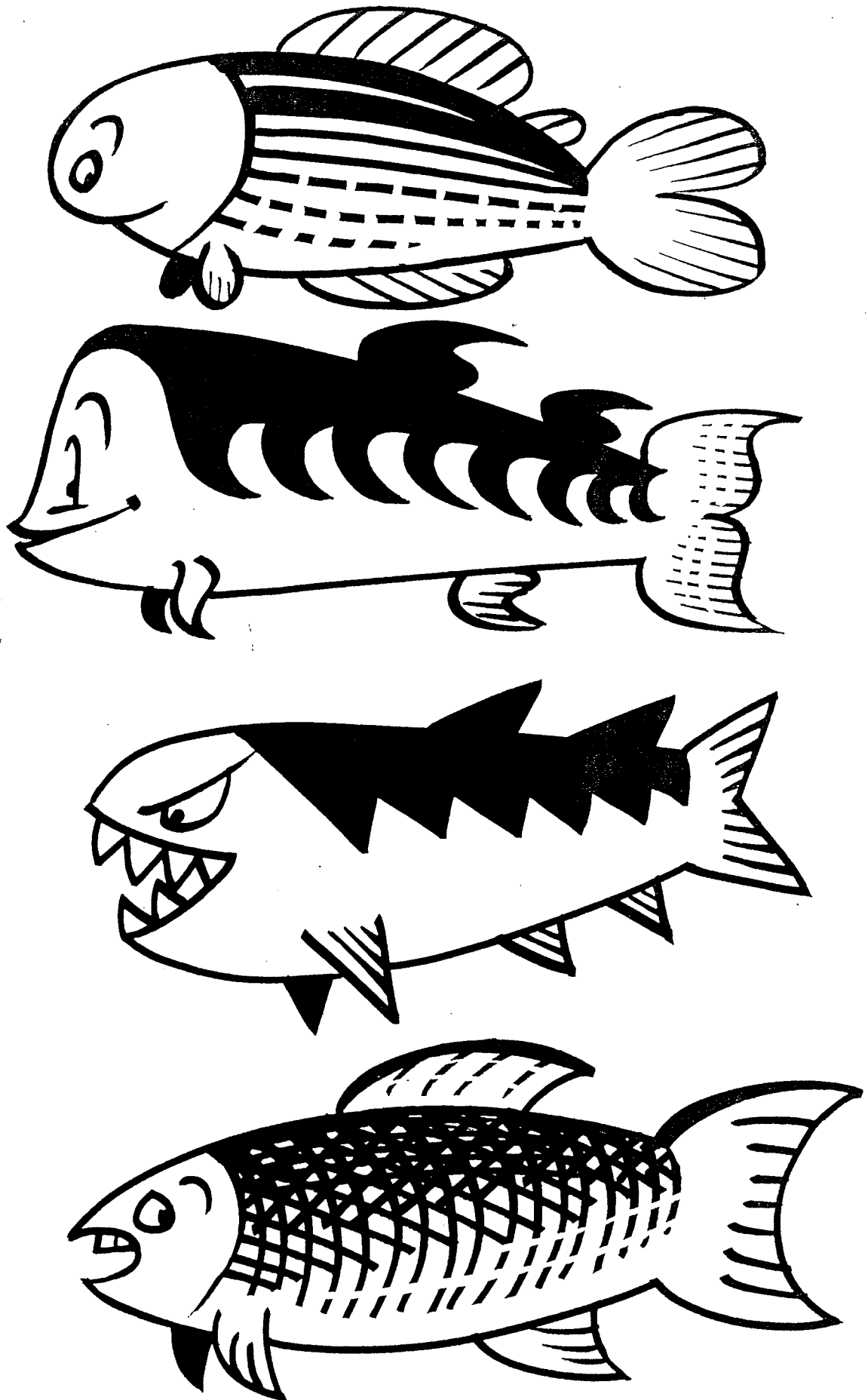
teeman ja esitysten mukaan. Nuotiomestari kertoo etukäteen, mitä ja miten huudetaan. Hänen tehtävänsä on innostaa kaikki huutamaan yhteen ääneen.

Illan päätös

Ohjelman edetessä kohti loppuaan riehakas tunnelma vähitellen tasaantuu. Illan tähän vaiheeseen sopivat hyvin kaksiaäniset laulut tai kaanonit. Tarinan kertominen rauhoittaa tunnelmaa edelleen. Usein iltanuotio päättyy sisaruspiiriin ja yhteislauluun.

Nuotion sammutus

Tulenvartijat ruokkivat illan mittaan nuotiota. Illanvieton edetessä tulen annetaan hiljalleen hiipua niin, että lopputarinan aikana jäljellä on enää hehkuva hiillos. Kun muu väki on poistunut paikalta, tulenvartijat huolehtivat nuotion lopullisesta sammuttamisesta.

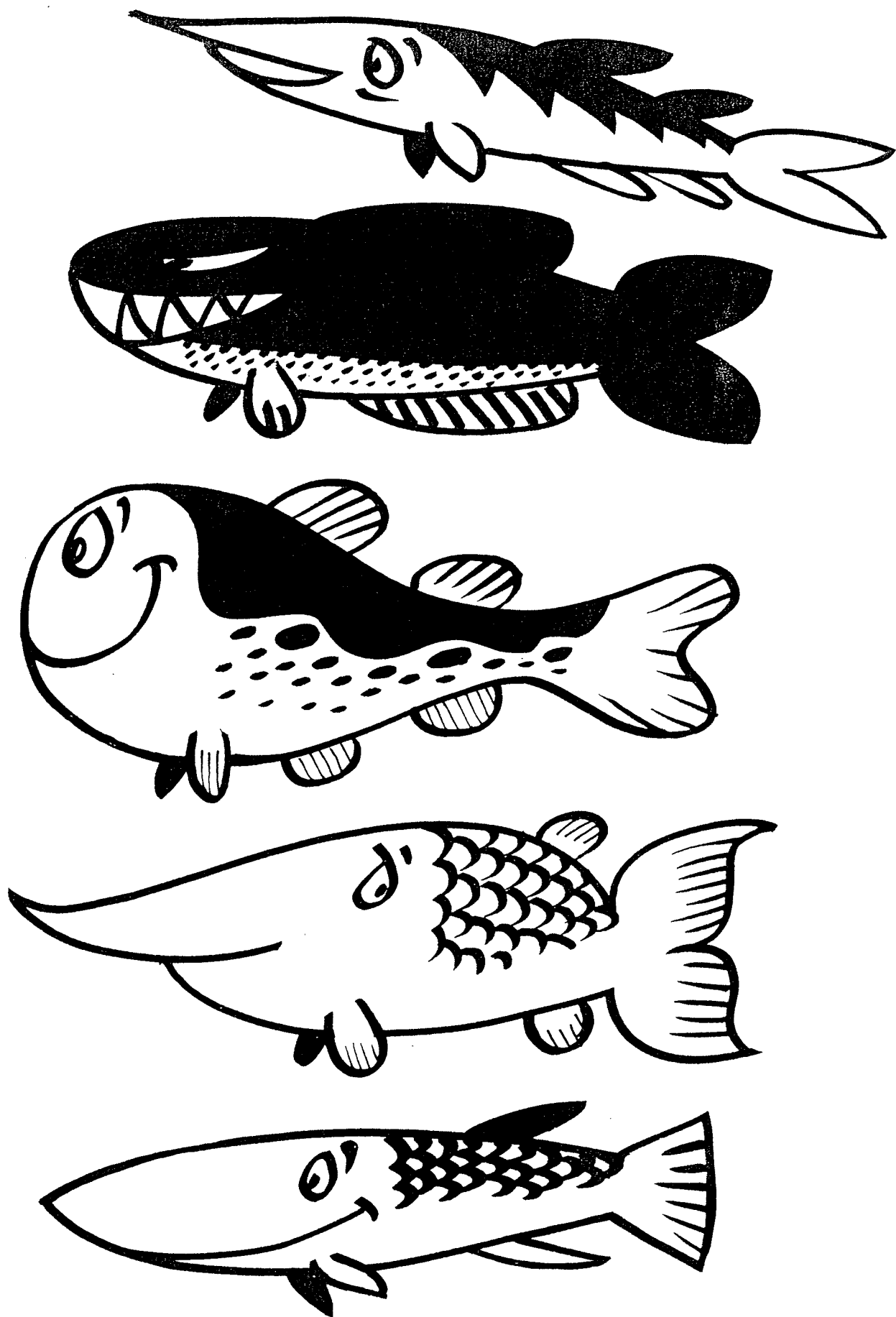

LIKKUMINEN
TOISEN
METSÄSSÄ

SOUTAMINEN
TOISEN
JÄRVELLÄ

UIMINEN
TOISEN
JÄRVESSÄ

LUISTELEMINEN
JÄÄLLÄ TOISEN
JÄRVELLÄ

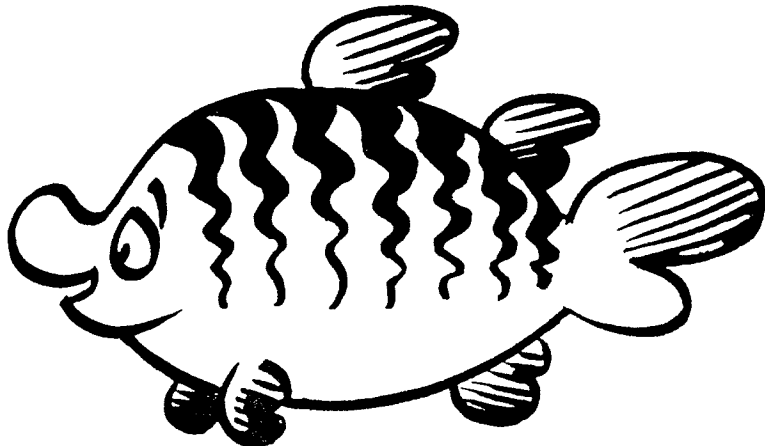
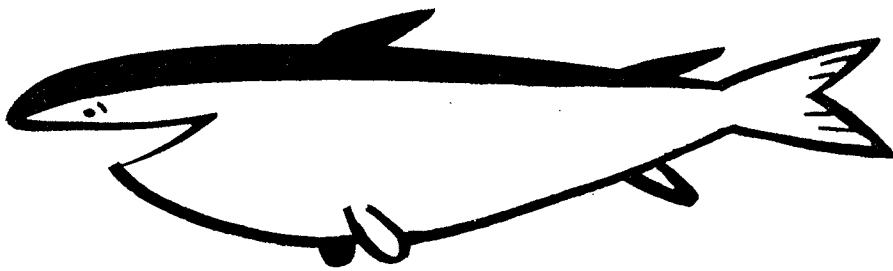
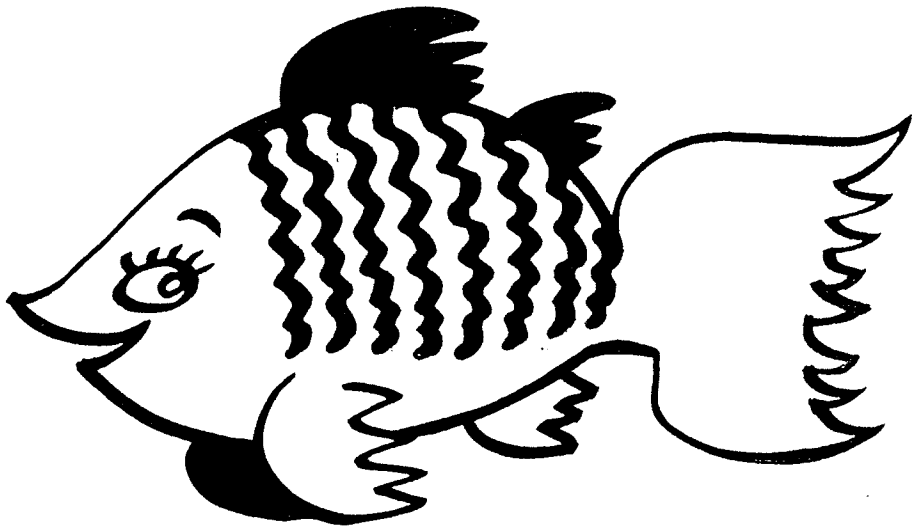
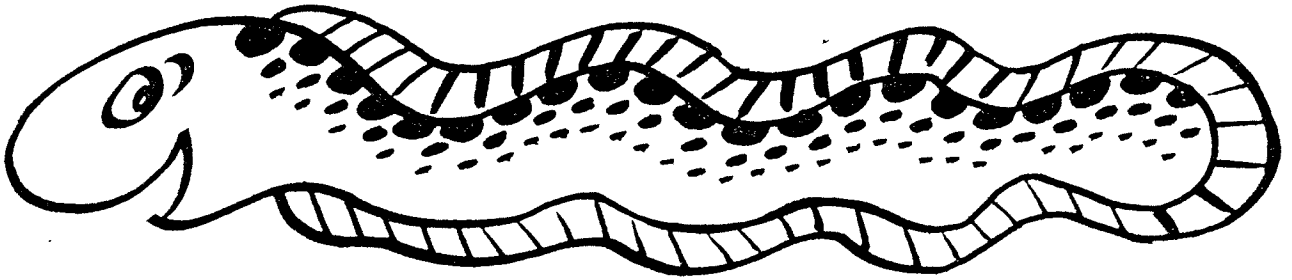
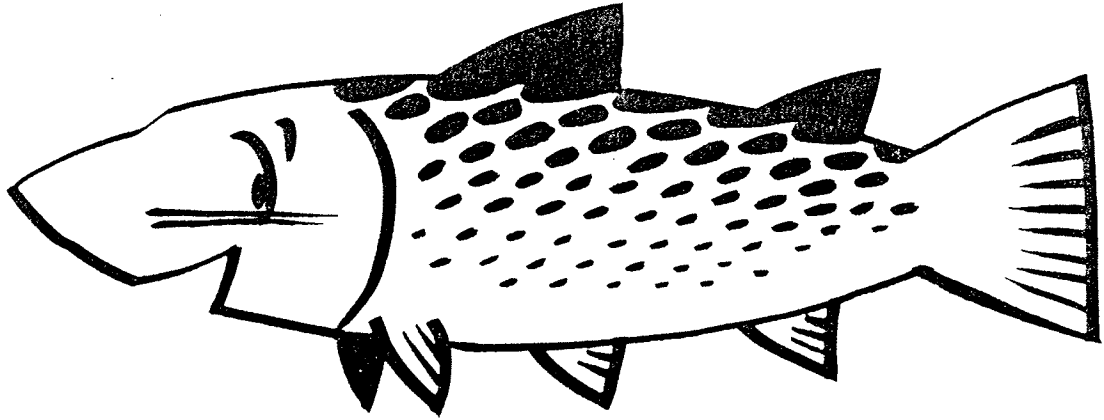
TELTTAILU

MARJOJEN
POIMIMINEN
METSÄSSÄ

SIENIEN
POIMIMINEN
METSÄSSÄ

KUKKIEN
POIMIMINEN
NIITYLLÄ

ONKIMINEN

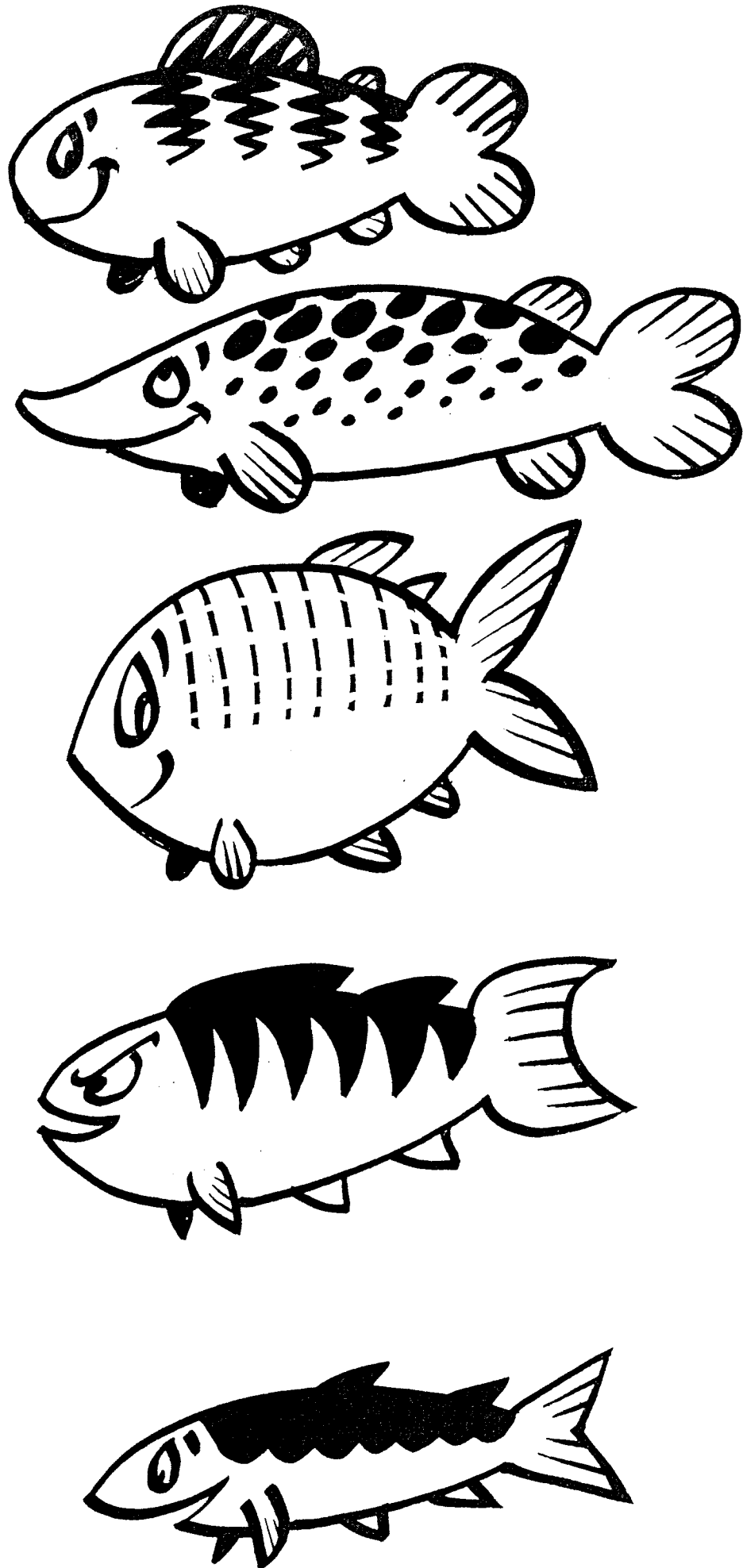
MAIHINNOUSU
VENEELLÄ
TOISEN RANTAAN

ANKKUROINTI TOISEN
VESIALUEELLE

VEDEN
OTTAMINEN
JÄRVESTÄ

KÄPYJEN
KERÄÄMINEN

VEDEN
OTTAMINEN
LÄHTEESTÄ

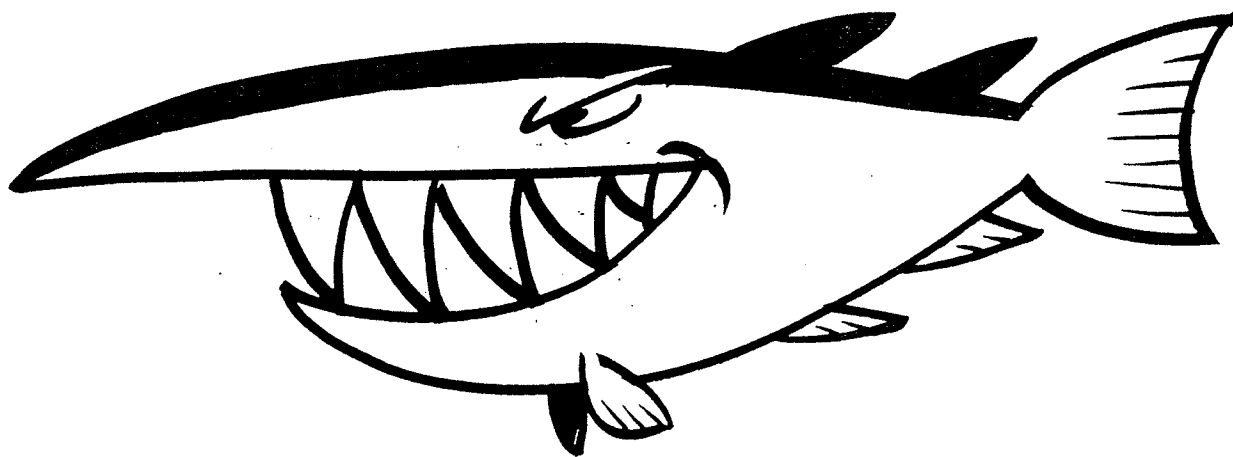
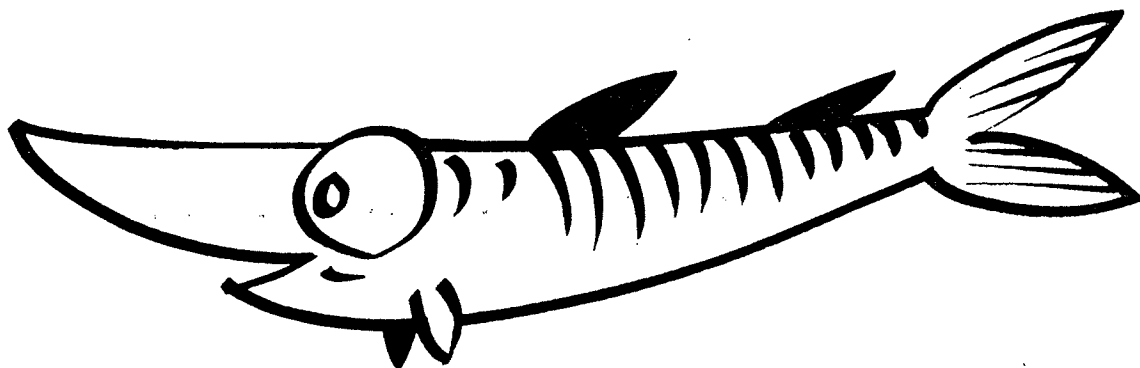
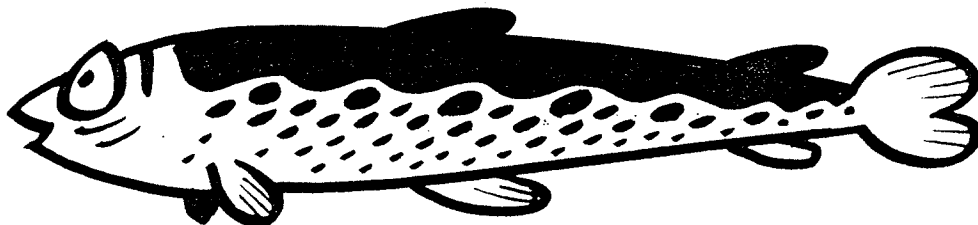
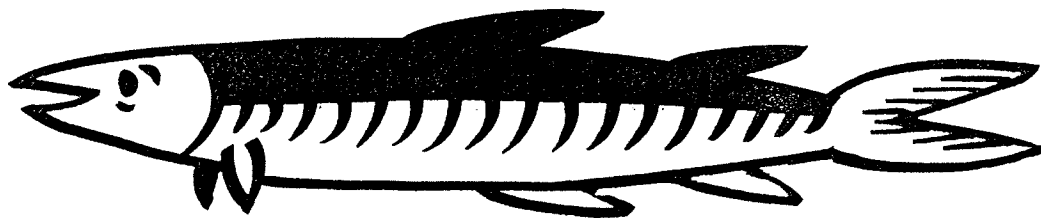
TULENTEKO

UIMINEN
TOISEN KOTIRANNASSA

KUKKIEN
POIMIMINEN
TOISEN
PIHASTA

MAIHINNOUSU
TOISEN
LAITURIIN

KALASTUS

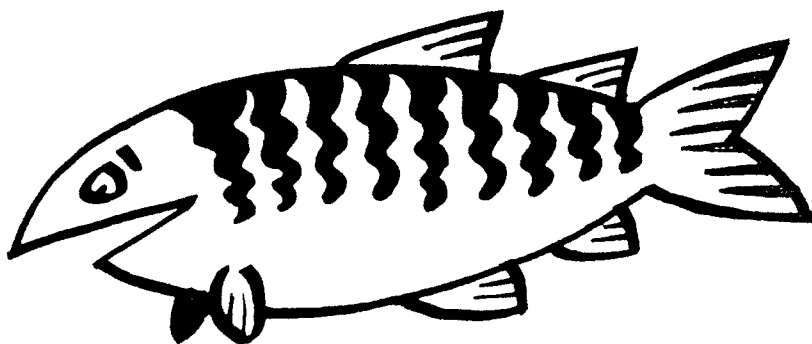
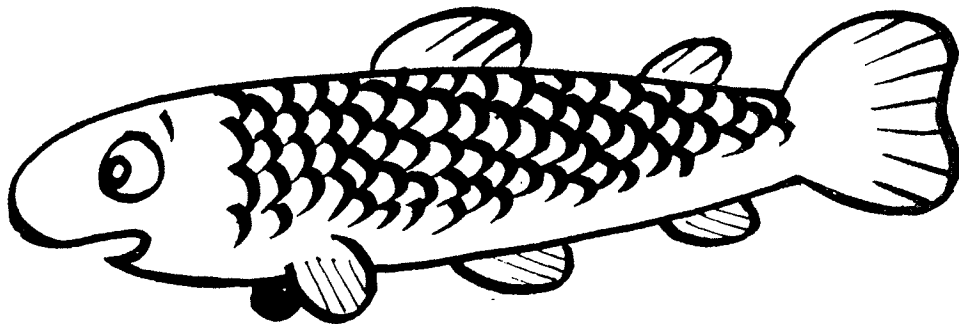
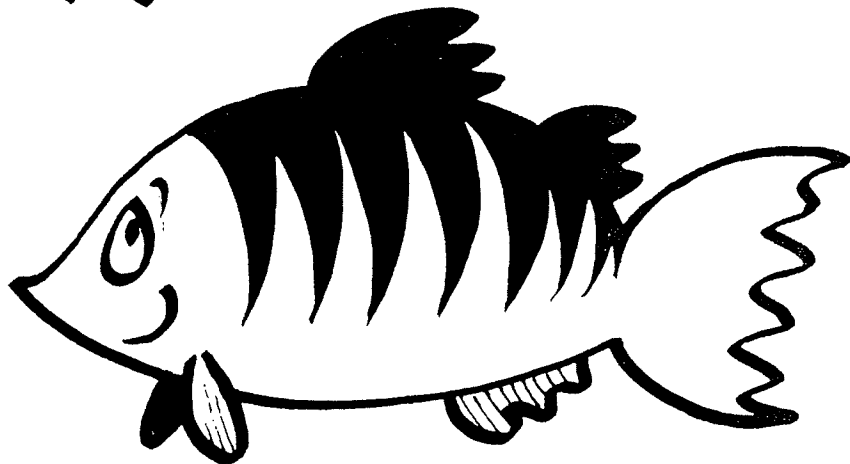
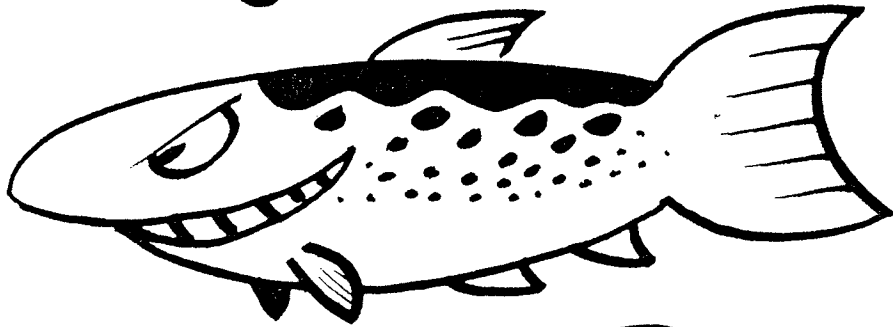
KÄVELEMINEN
PELLON YLI

PUIDEN KAATAMINEN

PYÖRÄILY TOISEN
PIIHAN LÄPI

TUOHEN OTTAMINEN

MARJOJEN JA SIENTEN
POIMIMINEN TOISEN
KOTIALUEEN
LÄHELLÄ

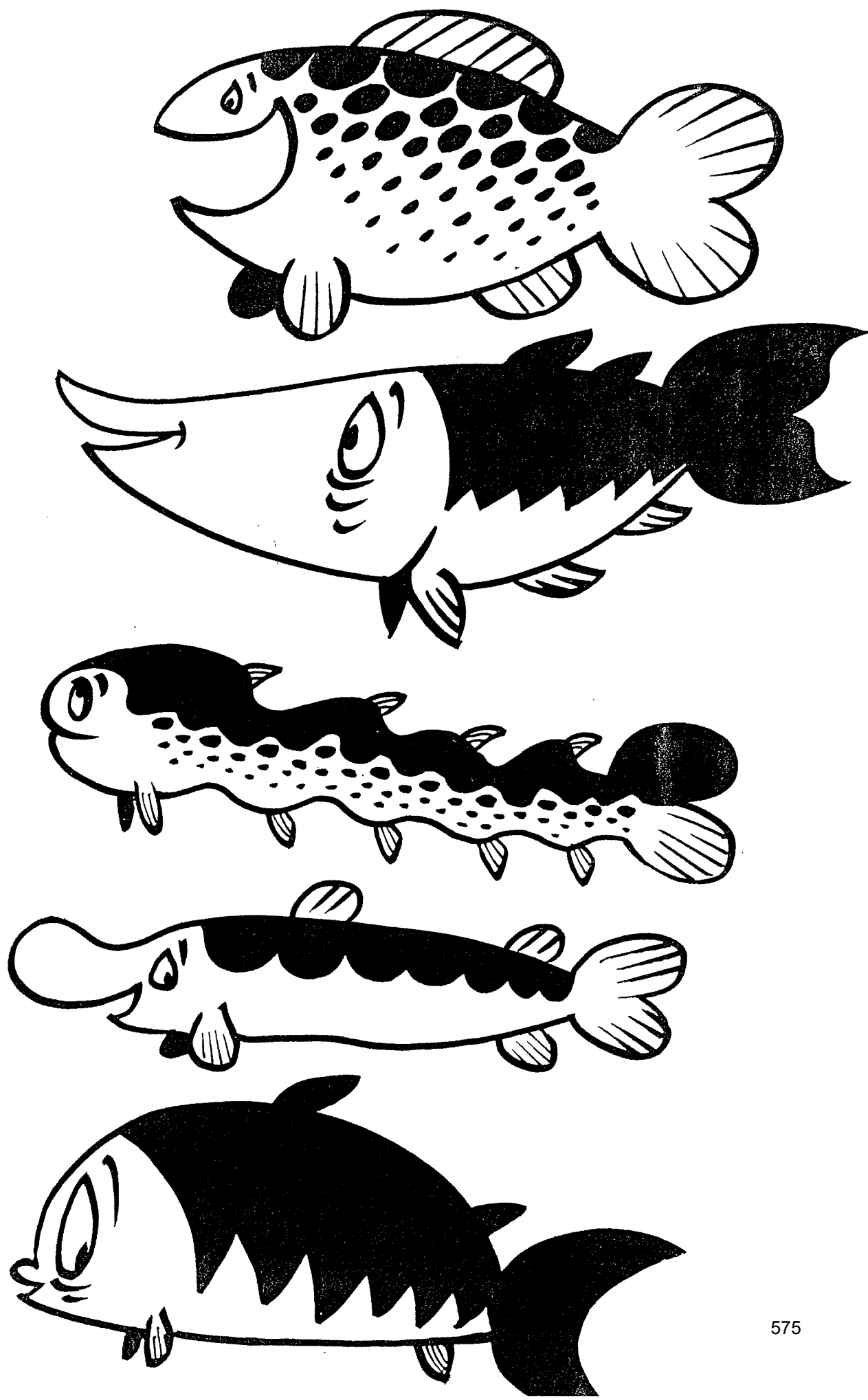
OKSIEN JA
LEHTIEN OTTAMINEN

SAMMALEEN
JA JÄKÄLÄN
OTTAMINEN

MULLAN,
SAVEN, HIEKAN
JA KIVIEN
OTTAMINEN

ROSKIEN JÄTTÄMINEN
LUONTOON

PULLOJEN
RIKKOMINEN
SUOLLA

+

MUURAHAI SPESÄN
SOHIMINEN
KEPILLÄ

MOOTTORIPYÖRÄLLÄ
AJAMINEN
METSÄSSÄ

LINNUNMUNIEN KERÄÄMINEN

METSÄSTYS

RAUHOITETTUJEN
KASVIEN
KERÄÄMINEN